

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Etniczność, obywatelskość, tożsamość w świecie antycznym. W 1800 rocznicę wydania edyktu Karakalli”, Zielona Góra, 21–22 marca 2012 roku

W dniach 21 i 22 marca 2012 roku w Zielonej Górze odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Etniczność, obywatelskość, tożsamość w świecie antycznym. W 1800 rocznicę wydania edyktu Karakalli”. Konferencja zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Polskie Towarzystwo Historyczne (oddział w Zielonej Górze) stanowiła – co wyraźnie podkreślił w mowie powitalnej dyrektor Instytutu Historii UZ, prof. Dariusz Dolański – pierwsze wydarzenie naukowe zainicjowane przez środowisko zielonogórskich starożytników młodego pokolenia, Darię Janiszewską oraz Andrzeja Gillmeistera.

W trakcie dwudniowych obrad wygłoszono dwadzieścia siedem referatów w językach polskim i angielskim. Konferencja została podzielona na cztery sesje, którym kolejno przewodniczyli: Danuta Musiał, Agata Aleksandra Kluczek, Norbert Rogosz, Jarosław Dudek. W konferencji wzięli udział także uczeni z zagranicy – Claudia Santi (Neapol), Michael Erdrich (Wiedeń/Lublin) oraz Stanisław Adamiak (Rzym).

W referacie rozpoczynającym pierwszą sesję, zatytułowanym *Oblicze etniczne Europy Środkowej*, Marek Olędzki w syntetyczny sposób przedstawił rolę archeologii jako nauki pomocniczej historii w badaniach nad dziejami markomańsko-kwadzkimi w I–IV w. n.e. Łódzki archeolog w swych rozważaniach nad wybranymi ludami – Markomanami i Kwadami – zwrócił ponadto uwagę na potrzebę krytycznej analizy źródeł narracyjnych, numizmatycznych oraz epigraficznych. Kolejne dwa referaty dotyczyły zagadnienia obywatelstwa rzymskiego w czasach późnej Republiki Rzymskiej. Norbert Rogosz w wystąpieniu pt. *Cezar a kwestia obywatelstwa rzymskiego mieszkańców kolonii latyńskich w Galii Przedalpejskiej* zaprezentował wybrany aspekt działalności politycznej Cezara nad Padem w 67 r. p.n.e., zaś Tomasz Ładoń wygłosił referat pt. *Nadania obywatelstwa rzymskiego w okresie wojny sertoriańskiej*. Pierwszą część sesji zakończył referat Agaty Aleksandry Kluczek, pt. *Obywatel? Jaki obywatel? Świa-*

dectwo mennictwa rzymskiego czasów Karakalli. Referentka wykazała, jak złożone jest badanie wyobrażeń obywatela w mennictwie rzymskim. Skonstatowała ponadto, że pewne motywy obywatelstwa zauważalne są na monetach lokalnych (np. seria monet z Pergamonu z lat 214–217 n.e.). Drugą część pierwszej sesji rozpoczął odczyt Roberta Suskiego, pt. *Żydzi, Sewerowie i „Historia Augusta”*. Celem referatu było wykazanie, że autora późnoantycznego dzieła „Historia Augusta”, zawierającego w żywotach cesarzy z dynastii Sewerów sporo informacji na temat judaizmu, trudno byłoby uznać za rzecznika tolerancji religijnej w dzisiejszym rozumieniu tego zwrotu. Następnie Kamilla Twardowska zaprezentowała referat pt. *Pochodzenie etniczne i poczucie więzi wśród mnichów na Pustyni Judzkiej w V i VI wieku*. Kolejne cztery odczyty zostały wygłoszone w języku angielskim. Prof. Claudia Santi wygłosiła referat pt. *Inclusion processes in Roman civitas and pantheon in the Republican era*, zaś Kamil Kopyj – *The use of local Identities in the Monetary Propaganda of “Senate’s Faction” during the War with Caesar*. Następnie Michael Erdrich w referacie pt. *Archeological evidence for Roman instruments of foreign policy during the Marcomannian wars: the re-allocation of East-Germanic tribal groups* omówił niektóre aspekty polityki zagranicznej Rzymu, związane z przenoszeniem grup ludności w dobie wojen markomańskich. Sesję tę zakończyło wystąpienie Pawła Madejskiego, dotyczące zagadnienia tożsamości narodowej Rzymian w nowożytnej i współczesnej historiografii. W referacie tym europejska historiografia stanowiła punkt odniesienia dla historiografii polskiej, na przedstawieniu której referent się skoncentrował.

W referacie pt. *Romanizacja mitów greckich jako element budowania tożsamości*, otwierającym drugą sesję konferencji, Danuta Musiał zwróciła uwagę m.in. na złożoność problematyki związanej z używaniem takich pojęć, jak tożsamość, etniczność czy obywatelskość odnośnie do czasów starożytnych. Tożsamość, stanowiąc kategorię nadrzędną wobec etniczności oraz obywatelskości, pozostaje z nimi w szczególnej relacji: zawiera je w sobie, jednak one jej nie wyczerpują. Następnie Anna Lewartowicz zaprezentowała utrwalony w historiografii polskiej do początku II wojny światowej obraz panowania Karakalli (ze szczególnym uwzględnieniem *Constitutio Antoniniana*). Jedyny referat z zakresu prawa rzymskiego wygłosiła Renata Świrgoń-Skok, która przybliżyła zagadnienie pozycji prawnej niewolnika ustanowionego w testamencie spadkobiercą. Z kolei Dominika Budzanowska w odczycie pt. *Obywatel Imperium czy obywatel świata? Z refleksji stoików rzymskich, Seneki Młodszeo i Marka Aureliusza* analizowała kosmopolityczną koncepcję obywatelstwa w refleksji dwóch wielkich stoików. Maciej Milczanowski w swoim wystąpieniu zajął się znaczeniem założenia Aleksandrii w polityce Aleksandra Wielkiego, zaś Adrian Szopa w referacie pt. *Wpływ przynależności plemiennnej na postrzeganie barbarzyńców w służbie wschodniorzymskiej w V wieku po Chr.* podkreślił znaczenie studiów onomastycznych oraz prozopograficznych w badaniach nad dziejami późnego Cesarstwa Rzymskiego. Stanisław Ada-

miak omówił złożoną rzeczywistość społeczno-religijną w Afryce Północnej w wiekach od IV do VII n.e. W referacie pt. *Tożsamość mieszkańców Dacji i jej wpływ na etnogenезę Rumunów* Andrzej Dubicki skupił się przede wszystkim na zaprezentowaniu obrazu Rumunów w różnych opisach historiograficznych. Łódzki bizantynista, Andrzej Kompa wygłosił kończący drugą sesję i pierwszy dzień konferencji odczyt pt. *Samoidentyfikacja i tożsamość postklasyczna w świecie bizantyńskim*.

Trzecią sesję, a zarazem drugi dzień obrad otworzył referat Dariusza Spychały, pt. *Państwo rzymskie wobec różnych odłamów chrześcijaństwa za panowania Sewerów. Prześladowania czy tolerancja? Autor zaprezentował m.in. tezę, odmienną od tej sformułowanej wcześniej przez R. Suskiego, jakoby *lararium* Aleksandra Wielkiego stanowiło przejaw tolerancji religijnej. Następnie Jarosław Dudek omówił obraz dynastii Sewerów w historiografii bizantyńskiej. Referent podkreślił, że najczęstszym wątkiem w dziejopisarstwie bizantyńskim była odbudowa miasta Byzantion przez Septymiusza Sewera, uchodząca zresztą za element miejskiej legendy Konstantynopola. Andrzej Dudziński wygłosił referat pt. *Relacje między Grekami a Kartagińczykami na Sycylii w czasach Dionizjusza I*. Trzecią część konferencji kończył odczyt Bożeny Józefów-Czerwińskiej pt. *Swojskość i obcość w Germanii na tle przemian zachodzących w I wieku n.e.* Referentka zaproponowała swego rodzaju antropologiczny projekt konceptualizacji zmian społecznych i kulturalnych w *Barbaricum* w kontekście przemieszczeń ludów.*

Referat pt. *Tyberiusz w planach sukcesyjnych Augusta*, otwierający czwartą sesję, wygłosił Paweł Sawiński. Na podstawie krytycznej analizy „Pamiętników” Cezara, a zwłaszcza stosowanych przez niego terminów wojskowych (*virtus, arma, opus*), Anna Zawadzka omówiła zagadnienie autostereotypu rzymskiego prowadzenia wojen. Następnie Mateusz Mietlicki przybliżył tematykę świadomości etnicznej w propagandzie politycznej Mitrydatesa VI Eupatora. Ostatnim referentem był Piotr Jagła, który wygłosił odczyt pt. *Aspekt matki Kybele w Eurypidesowych „Bakchantkach”*.

Merytoryczną, ożywioną dyskusję tego dnia zakończyła uwaga wyrażona przez organizatorów, którzy wskazali na potrzebę kontynuowania idei organizowania tego typu konferencji starożytnych w kolejnych latach. Za organizację konferencji w imieniu uczestników podziękował prof. Norbert Rogosz. Warto podkreślić, że zielonogórska konferencja starożytnicza nie była skierowana wyłącznie do profesjonalnych historyków. Jej tematyka i poruszane problemy mogły zainteresować chociażby archeologów czy antropologów, jak również miłośników starożytności. Wysoko oceniając organizację niniejszej konferencji, w przyszłości można by sobie życzyć jedynie, by wydłużono jeszcze czas przeznaczony na dyskusję. Organizatorzy zaplanowali publikację referatów zaprezentowanych podczas konferencji.

Karol Kłodziński (Toruń)